

DOROMB

Közköltészeti tanulmányok 13.

Szerkesztő
CSÖRSZ RUMEN ISTVÁN

Munkatárs
KÁLI ANITA

reciti
Budapest • 2025

Készült az
ELTE Humán Tudományok Kutatóközpontja
Irodalomtudományi Kutatóintézetében

A kötet nyomtatott megjelenését
a szerzők támogatták

A borítón:
Morocco, a számoló paripa egykorú fametszeten
Maroccus Extaticus. Or, Bankes Bay Horse in a Trance... (London, 1595)

Könyvünk a Creative Commons
Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 2.5 Magyarország Licenc
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/hu/>)
feltételei szerint szabadon másolható, idézhető, sokszorosítható.
A köteteink honlapunkról letölthetők. Éljen jogaival!

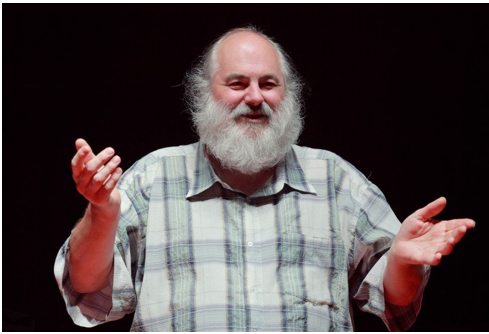
ISSN 2063-8175

Kiadja a *Reciti*, az ELTE HTK Irodalomtudományi Kutatóintézetének
recenziós portálja és hálózati kiadója • www.reciti.hu
Technikai szerkesztő: Káli Anita
Borítóterv, tördelés: Szilágyi N. Zsuzsa
Nyomda és kötészet: Fellini Kft.

ANDREW C. ROUSE

Az angol (és ír, skót, walesi...) népzene ötven éve Pécssett

A szerzőről

Andrew C. Rouse 1978-ban végzett az Exeteri Egyetemen. Egyetemi évei alatt aktívan fellépett, illetve részt vett a helyi folklklubok működtetésében is – ezekből anynyi volt kerékpáros távolságon belül, ahány napból a hét áll. 1979-ben – eredetileg ideiglenes jelleggel – a pécsi és egri tanárképző főiskolák¹ angol tanszékei közösen alkalmazták anyanyelvi

lektorként. Az 1980-as évek végétől oktatási és kutatási profilja a társadalomtörténet és a kortárs társadalom irányába tolódott el. Eközben, Andy Rouse néven, zenei részvétele Pécs életében szinte a megérkezése pillanatától kezdve meghatározóvá vált. Az 1990-es évek közepén egy véletlen találkozás Gerald Porter professzorral (Vaasa, Umeå), az *Occupational Song* szerzőjével arra ösztönözte, hogy az angol népdal iránti szenvedélyét integrálja egyetemi kutatómunkájába. Ennek eredménye lett doktori disszertációja (*The Remunerated Vernacular Singer*, Peter Lang, 2005), habilitációs kutatásának kötete (*Mr. Pepys*

* Az írás angol nyelvű változata: Andrew ROUSE, „Fifty Years of English Music in Pécs (and Irish, and Scottish, and Welsh....)”, in *Fejezetek Pécs elmúlt száz évének zenetörténetéből: Tanulmányok és visszaemlékezések*, szerk. NÉMETH Zsombor, 220–245 (Pécs: Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar, 2025).

1 Ezt követően a Pécsi Tanárképző Főiskola, illetve Egerben a Ho Si Minh Tanárképző Főiskola működött. 1982-ben a pécsi főiskolát beolvasztották a Pécsi Tudományegyetembe, előbb pedagógiai karként, majd bölcsészettudományi karként. Az 1980-as évek végének és az 1990-es évek elejének politikai változásait követően az egri főiskolát Eszterházy Tanárképző Főiskolára nevezték át, majd az ezredforduló táján – megtartva a XVIII. századi püspök, Eszterházy Károly nevét – katolikus egyetemként egyetemi rangra emelték.

and the Turk, SPECHEL e-ditions, 2014), valamint David A. Hill-lel közösen jegyzett, angol nyelvórakon használható brit népdalgyűjtemény (*Traditional Folk Songs*, Helbling). Emellett számos, széles körben publikált, szintenként felépített olvasókönyvet írt angol nyelvtanulók számára, eredeti fikciós és nem fikciós műfajban egyaránt. Fordítóként nagyszámú kötet fűződik nevéhez, főként gyermekirodalom, népmesék, illetve művészettörténeti és kultúrtörténeti munkák a Magyar Nemzeti Múzeum és más múzeumok számára; továbbá több Sárosi István-dráma angol fordítása is.

Zenészként a Szélkiáltó és a The Folk Tone Drum együttesekkel lépett fel és készített felvételeket, mielőtt 1995-ben megalapította a Simply English formációt, amely közel harminc év elteltével is Magyarország egyetlen olyan folkzenekara, amelynek kifejezett küldetése az angol népdal- és dallamkincs bemutatása (szemben az úgynevezett „kelta diaszpórával”). Mivel a zenekar története a jelen tanulmányban hangsúlyosan megjelenik, itt nem szükséges részletesebben kitérni rá.

Előhang

A Fairport Conventiont széles körben Nagy-Britannia első folk-rock zenekaraként tartják számon. Az együttes 1967-ben alakult, és 1969-ben Magyarországon is fellépett. 1970-ben megalakultak a pécsi és egri tanárképző főiskolák angol tanszékei, amelyek az általános iskolai angolnyelv-oktatáshoz képeztek pedagógusokat. 1973-ban diákcsera-program indult a két magyar intézmény és az exeteri St Luke's College között. 1975-ben vettem részt a harmadik csere-programban, 1977-ben és 1978-ban magánúton jártam Magyarországon, majd az 1979–1980-as tanévre elfogadtam egy egyéves szerződést. Írásom jellegénél fogva nagyrészt anekdotikus, hiszen az angol (és nem kis mértékben kelta) népzene pécsi jelenléte szorosan összefonódik azon döntéssel, hogy Pécssett telepedjek le, miután a főiskola – Exeterhez hasonlóan – egyetemi rangot kapott.

A jelen írás eredetileg arra a felkérésre készült, hogy egy konferencia számára – amely Pécs elmúlt száz évének „összes” zenéjét kívánta áttekinteni² – foglaljam össze az elmúlt ötven év brit zenei jelenlétét a városban. A tanulmány az „angol” népzene pécsi történetének fél évszázadát követi nyomon, gondosan megkülönböztetve az Atlanti-óceán szigetívét alkotó nemzetek – Anglia, Írország, Skócia és Wales – egymástól elkülönülő, bár részben átfedő népzenei kultúráit (egy kevésbé ismert, ám földrajzilag pontosabb, etnikai felhangoktól mentes elnevezést használva), valamint az alkalmi, távolabbról érkező fellépő-

2 A konferenciának e téren voltak hiányosságai.

ket. Mivel az elbeszélés jelentős része magát a szerzőt érinti, a stílus tudatosan személyesebb és kevésbé formális, mint az akadémiai írásokban megszokott, elkerülendő a folyamatos harmadik személyű önhivatkozást.

1975 – személyes kezdetek

1975-öt írunk. Egy elsőéves egyetemistát, aki éppen elhagyta a zenét mint melleszaktot, ám továbbra is tagja a St Luke's College (Exeter) madrigálkórusának, megszólít egy végzős zeneszakos hallgató. „Andy” – mondja Peter Walker, kiváló klarinétos, ám meglehetősen bizonytalan énekes –, „hallottál erről az egyhónapos magyarországi csereútról? Én megyek. Neked is jönnöd kellene – olcsóbb, mint Angliában maradni.”

Húsz hely állt rendelkezésre. Peter meggyőző érvei után – melyek vitathatatlanul kulturális természetűek voltak – felkerestem a főszakom, az angol tanszék vezetőjét, hogy tanulmányi időszakban engedélyt kapjak a távollétre. A magyar résztvevőkkel ellentétben – akik mindannyian angol szakos hallgatók voltak, s akikkel két hónapot töltöttünk együtt, fele részben Magyarországon, fele részben Angliában – mi nem tanultunk magyarul. Vegyes társaság voltunk: testneveléstől fizikán át földrajzig, zenéig mindenféle szak képviseltette magát. Szerencsére hárman elsőéves angol szakosok voltunk, így megoszthattuk egymás között a kötelező irodalom súlyát. Peter azonban végzős zeneszakosként csak komoly rábeszélés árán kapott engedélyt az április–májusi magyarországi útra. A kompromisszum az lett, hogy szakdolgozatát a Kodály-módszerről írja, és mellé egy hosszabb esszét Bartókról – vagy épp fordítva.

Akkor még nem mondta el, és én sem tudtam, hogy Kodály pedagógiai szemlélete mennyire elválaszthatatlan a népdaltól. Azt tudtam, hogy Peter kiváló hangszeres muzsikos, de énekhangja hagy némi kívánnivalót maga után. Óvatosabbnak kellett volna lennem.

Utunk Egerben kezdődött. Néhány nappal az érkezés után a csoport nagy része autóbusszal kirándulásra indult valahová, Peter számára azonban egy iskolai látogatást szerveztek. Ekkor derült ki valódi oka annak, miért ragaszkodott ahhoz, hogy elkísérjem. Attól tartott, hogy a zenetanár népdaléneklésre kéri majd fel, s milyen kínos lenne, ha egy angol zeneszakos hallgató nem ismerne – és nem tudna énekelni – egyetlen népdalt sem. „Andy” – mondta –, „eljönnél velem az iskolába, és énekelnél?” Ekkor értettem meg, hogy magyarországi szerepem leginkább egy emberi kazettás magnóéra (vagy walkmanére) fog hasonlítani.

Ez a felismerés Pécssett vált végképp nyilvánvalóvá, amikor ellátogattunk a város zenei tagozatos általános iskolájába.³ A legkisebb gyermekek kórusát egy lépcsőzetes teremben ültették fel, mi pedig hátul foglaltunk helyet. Tanárnőjük – akiről később kiderült, hogy Kodály Zoltán második feleségének édesanyja, a szeretett „Sárika néni” (a Magyar Kodály Társaság alapítója, Péczely Attila irodalomtörténész felesége)⁴ – egy rövid koncertet adott számunkra, majd megkérdezte, énekelne-e valamelyikünk egy angol népdalt.

Nem tudom, miért, de hirtelen a *Rose, Rose, Rose, Rose* jutott eszembe – egy Tudor-kori kánon, köréneknek vagy rotának is nevezhető. A kánon a késő középkor óta népszerű vokális forma volt, az angol reneszánsz idején pedig majdnem olyan gyakran énekeltek, mint a madrigált, még ha nem is feltétlenül ugyanazok az emberek. A legkorábbi ismert angol kánon a *Cuckoo Song* (*Nyárkánon*), amelynek egyetlen fennmaradt kézírata 1240 és 1260 közé datálható, ám maga a dal bizonyosan régebbi. Az egyház nem volt elragadtatva az angol szövegtől; szerzőként „a readingi apátság szerzeteseit”⁵ szokás megjelölni, ám Davies figyelmeztet: a kísérő latin szöveg nem illeszkedik jól a dallamhoz, s valószínűleg későbbi kísérlet a világi mű egyházi célú átalakítására.⁶ Míg a latin változatban nincs utalás arra, hogy „bucke verteth” – azaz ‘a bak szellent’ – ez a változat vitte tovább a *Cuckoo Song*ot a középkori Angliából a kontinensen át egészen Magyarorszáig. A nyolcvanas évek elején Pécssett már hallottam a magyar fordítást is, nyilvánvalóan a latin alapján, hiszen a szövegben egyetlen állat sem szellent. Az általános iskolás gyerekek természetesen mit sem tudtak az eredeti angol szövegről: hallás után „lá-lázták” a dallamot brit vendégeiknek. Először egy szólamban, miután egyszer, szólóban elénekeltem a kánont, majd négy csoportra osztva, hibátlan kánonban.

1981 – Dalok új közegben

A brit dalokkal való további, új kontextusú találkozások 1981-ben következtek, amikor azok a pécsi hallgatók, akiket 1979-es érkezésemkor, akkor még fiatal oktatóként harmadévesként tanítottam, lediplomáztak. Abban az időben a főiskola számos tekintetben egy középiskolához hasonlóan működött. A friss diplomások szerenádok adtak tanáraiknak azok otthonainál, az épületeket virágokkal

3 Pécs, Mátyás Király Utcai Általános Iskola

4 Vö. https://www.parlando.hu/2020/2020-6/Elhunyt-Peczely_Laszlone.htm, <https://papage-no.hu/featured/2018/06/kodalyek-menedeke/>.

5 John C. HIRSCH, *Medieval Lyric: Middle English Lyrics, Ballads, and Carols* (Oxford: Blackwell Publishing, 2005), 35.

6 R. T. DAVIES, *Medieval English Lyrics* (London: Faber and Faber, 1971), 310.

díszítették, a négy évet együtt eltöltő, szoros közösségeket alkotó csoportok pedig énekelve, lassú menetben vonultak végig a folyosókon, majd ki a sportpályára.

Az egyik csoport megkért, hogy kísérem őket. Ekkor döbbsenem rá igazán, milyen nehéz feladat temetési lassúsággal énekelni a *What Shall We Do With the Drunken Sailor?* című tengeri munkadalt, vagy háromnegyedes ütemben lépkedni az *Auld Lang Syne* dallamára. Addigra mind a tengerészdal, mind Burns verse – megzenésített formában – már az angolnyelv-tanulás közegén kívül is ismertté vált Magyarországon.

1977-ben ugyan visszatértem Magyarországra egy rövid nyaralásra, de akkor még nem jutottam el Pécsre. 1978-ban ismét repülőre ültem, ezúttal már Pécs volt az úticél, hivatalosan egy állásinterjú miatt. Csak később derült ki számomra, hogy akkoriban komolyan felmerült az Oktatási Minisztériumban az egri és pécsi angol tanszékek bezárásának gondolata, mivel „feleslegesnek” ítélték az általános iskolai angoloktatást. Szerencsére a pécsi tanszék vezetője, Bognár József – aki korábban már sikerrel lobbizott az Exeter–Pécs–Eger diákcsera-program létrehozásáért – rendíthetetlen energiával küzdött a két tanszék fennmaradásáért. Ha nem így történt volna, angolt tanító pedagógusok és angolul tanuló gyermekek generációi vesztek volna el – velük együtt pedig az énekelt angolórák kultúrája is.

Nikolov Marianne úttörő szerepet játszott abban, hogy valódi tanterv szülessen a legfiatalabb korosztály számára, s hamarosan sokan csatlakoztak hozzá. Amikor az Apáczai Csere János Nevelési Központ általános iskolái megnyitották kapuikat, Radnai Zsófiát⁷ hívták le Budapestről, hogy elindítsa az angol nyelvi programot a legkisebbek számára; egy ideig magam is hozzájárultam a munkához havi módszertani továbbképzésekkel. Egy alkalommal a rendíthetetlen Kottászné Sóti Éva („Zazi”) feljött a közeli lakásomba, s amikor először találkozott a feleségemmel, azonnal engedélyt kért, hogy megmossa a lábát: a rengeteg futás, éneklés és mondókázós játék teljesen kimerítette.

A politikai változások idején az egyetem oktatói aktívan részt vettek az orosz tanárok átképzésében. Közülük sokan óriási lelkesedéssel fedezték fel, hogy végre olyan nyelvet taníthatnak a gyerekeknek, amelyet azok – és szüleik – valóban szeretnek. Az angol nyelv tanításának kezdő életkora tovább csökkent: megjelent az óvodás korosztály is, mind az állami rendszeren belül, mind a magánzférában. E körből külön is megemlíthető Szász Jánosné, vagy ahogy rengeteg kisgyerek ismerte, Gabi néni. Eközben az egyetemen Lugossy Réka az angol nyelv kisgyermekkori oktatására specializálódott. Néhány évig szinte országos méretű pánik uralkodott a hirtelen megszűnt kötelező orosz nyelv helyére lépő angoltanárok iránti igény kielégítése körül.

7 A „kísérleti” tananyag valójában a pécsi Nikolov Marianne nevéhez fűződött, aki azt már az 1970-es évektől kezdve gyűjtötte és bevezette az oktatási gyakorlatba.

Dal és tanterem – kazettától a színpadig

Érdekes módon már jóval azelőtt bekapcsolódtam a dalok használatába az angol nyelv tanításában, hogy Magyarországra költöztem volna tanítani. Egyetemistaként a szüleim Londonban éltek, s a családi telefonszámot megadtam Bognár Józsefnek – Egerben Szokolay Károlynak is – vészhelyzeti elérhetőségként. Egy késő nyári estén, amikor édesapám már pizsamában volt, megszólalt a telefon. „Dr. Bognártól kaptuk meg a számukat. Londonban vagyunk, és nincs hol megszállnunk.” A vonal másik végén a fiatal Nikolov Marianne és férje.

Egy kissé morgolódo, pizsamára gyorsan felöltöző apa kíséretében lementünk a walthamstowi metróvégállomásra, hogy összeszedjük a tanácstalan fiatal párt. Marianne és társa néhány éjszakát nálunk töltött, amíg szállást nem találtak, s ez idő alatt Marianne alaposan kifosztotta apám gyermekdal-gyűjteményét. Apám ugyanis a Waltham Forest kerület zenei szaktanácsadójaként jelentős mennyiségű anyaggal rendelkezett.

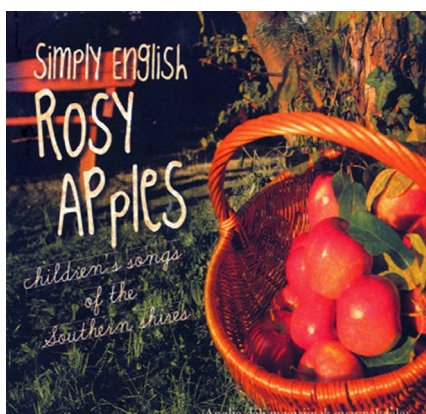
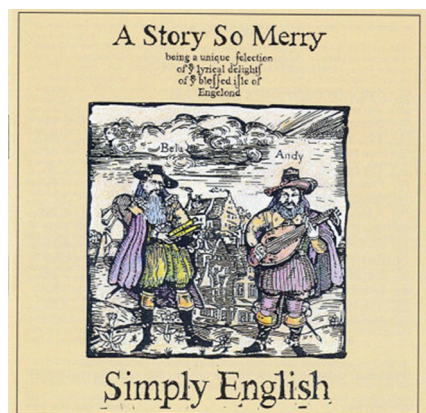
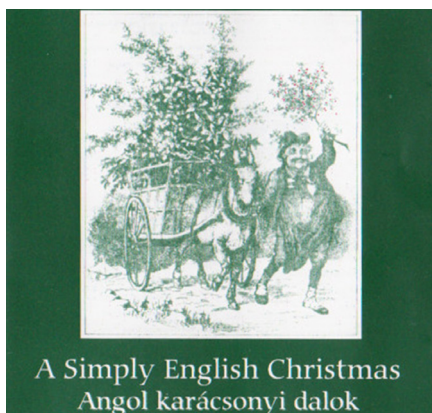
Később ezekből a dalokból huszonkettőt rögzítettem egy különösen kedves kazettán (*This Is the Way*, Szélkiáltó és Andy Rouse), amelyet a Baranya Megyei Művelődési Központ adott ki a Pannonton Kiadó gondozásában.⁸ Később újra felvettük, így CD-n is megjelent a NORTONBURY Bt. kiadásában.⁹ A felvételeket Dobos László készítette a régi pécsi rádióépület legnagyobb stúdiójában, a Teréz utcában. Sztereó hatás elérése érdekében mindössze két mikrofon állt rendelkezésre: én egészen közel énekeltem beléjük, míg az akkor öttagú Szélkiáltó zenekar – hosszas kísérletezés után – különböző távolságokban helyezkedett el a teremben.

Az 1980-as évek végén jártunk. Bár az orosz nyelv oktatása ekkor már kifelé tartott, még jelen volt a tantervekben. Mindezek ellenére országos televíziós szerepléshez jutottunk a *Cimbora* című műsorban, és számos fellépésre kaptunk meghívást az ország különböző pontjain, Nyíregyházától Tokajon és Budapesten át Hódmezővásárhelyig.

Ezalatt szoros barátság alakult ki köztem és a Szélkiáltó együttes tagjai között, kezdetben az angol tanszéki kollégám, Bócz András révén. Mivel az együttesben – egykori hallgatótársai körében – Andrew volt a beceneve, angoltanári minősége miatt, világossá vált, hogy a megkülönböztetés érdekében nekem Andynek kell lennem. Az 1980-as évek elején a nemzetközi gyermeknap alkalmából énekeltem

8 Pannonton, OK 401.

9 *This Is the Way*, Szélkiáltó és Andy Rouse (Nortonbury Bt, NORTMC 001, 1998). A Nortonbury Bt. a pécsi University Press Pécs kiadóval és a Do-La Stúdióval közösen készítette a *Simply English* első CD-jét és magnókazettáját (MC), az *A Story So Merry* című kiadványt, saját lemezkiadói megjelölést azonban csak a második és harmadik hangfelvételén tüntetett fel, 1999-ben. Ez a kiadvány ma már digitális formában a Spotify-on is elérhető.

a főiskola mozijában, a későbbi Huszárik Moziban.¹⁰ Ugyanezen az eseményen lépett fel Diósiné Natasa, az orosz tanszék anyanyelvi lektora, gitáron pedig Müller Péter kísért, aki korábban a pécsi tanárképző angol szakos hallgatója volt.

Ez az esemény már előrevetítette Pécs és Baranya rendkívül termékeny nemzetközi zenei közegét, s aligha meglepő, hogy 1986-ra megszületett a Nemzetközi Folknep gondolata. Délszláv, német (sváb) és roma zene hangzott el a magyar mellett – s mindez anélkül, hogy elhagytuk volna a megyét. A Szélkiáltó ekkor már kapcsolatba került az angol–ír folkzenésszel és zeneszerzővel, John Faulknerrel, akit meg is hívtak az első Nemzetközi Folknep fellépői közé. Az esemény hamarosan Folknepokká bővült, majd kinőtte eredeti helyszínét: a Huszárik Moziból a pécsi orvosegyetem aulájába, onnan az Uránvárosban található Egyetemi Klubba, végül a belvárosba költözött, s 2010 után a Zsolnay Kulturális Negyedben talált új otthonra.

Az 1990-es évek eleje – ír dallamok, pécsi zenészek

Magyarországi tartózkodásom első mintegy évtizedében zenei és oktatói tevékenységem nagyrészt elkülönülten zajlott, leszámítva egy-egy nyelvi szemináriumon elénekelt dalt, a hallgatókkal folytatott alkalmi, házról házra járó karácsonyi éneklést, néha a kollégákkal töltött, pincében zajló italozást, valamint a főiskolai ballagást, amikor a végzősök úgy döntöttek, hogy körbevezetnek az egyetemi campuson, miközben a *What Shall We Do With the Drunken Sailor* és az *Auld Lang Syne* című dalokat énekeltük – mindkettőt elképesztően lassú tempóban és teljesen rossz ritmusban.

Az Angol Tanszék nélkül azonban soha nem találkoztam volna Bócz András-sal, kollégámmal és mentorommal, aki nemcsak a bevételekben segített eligazodni, hanem bemutatott Szélkiáltó nevű barátainak is. Ők történetesen baráti kapcsolatban álltak Nikolov Marianne-nal, aki éppen egy angol gyermekdalgyűjtemény összeállításán dolgozott. Önkormányzati támogatással a Szélkiáltó huszonkét közkedvelt dalt dolgozott fel gazdag hangszerek apparátusára.¹¹ Mivel azonban közülük senki sem beszélt (vagy énekelt) angolul, anyanyelvi beszélőként és énekesként engem kértek fel a feladatra.

A felvétel a Magyar Rádió régi stúdiójában készült, visszatekintve egyértelműen elégtelen technikai körülmények között. Ennek ellenére meglepő módon sikeres lett, és amikor az 1988-as kazettakiadás elfogyott, 1998-ban saját költsé-

10 Müller Péter emailje, 2023. október 19., csütörtök 18:03.

11 *This Is the Way*, Szélkiáltó és Andy Rouse, Pannonton, OK 401.

gen finanszíroztam egy második szériát, ezzel elindítva saját lemezkiadómat az angol népzene magyarországi népszerűsítése érdekében.¹²

Utólag visszatekintve Nikolov ötlete, hogy a *This Is The Way* című anyagot egy országosan már ismert együttesel és egy olyan énekessel készítse el, akit számos pécsi és egri angol szakos hallgató, valamint kollégák az ország különböző pontjain már ismertek – olyasvalakivel, aki egyik lábával a népzenei hagyományban, a másikkal pedig az oktatás világában állt –, rendkívül inspirált döntés volt, amelynek előre nem látható következményei lettek. Számos ajtó nyílt meg ugyanis, fontos lehetőségeket kaptunk a fellépések és médiaplatformokhoz való hozzáférés terén. Miután bekövetkeztek a politikai változások, megalakult a *The Folk Tone Drum*, majd később a *Simply English* is.

Az 1990-es évek elején éppen első brit történelmi előadásomra készültem a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészkarán egy péntek reggelen, amikor egy magas, kócos hajú hallgató lépett be a terembe, kezében egy különös formájú hangszertok. Elhatároztam, hogy az óra után megszólítom. Kiderült, hogy Zajzon Tamásnak hívják, és egy alakulófélben lévő zenekar első próbájára igyekszik, amely ír zenét játszik. Felébredt a kíváncsiságom, s megkérdeztem, csatlakozhatom-e.

A fiatal zenészek még aznap összegyűltek a kar egyik zenetermében. Meglepő módon nemcsak befogadtak, hanem szinte azonnal megszületett Pécs addigi legsikeresebb brit – túlnyomórészt ír és skót, kisebb részben angol, sajnálatos módon walesi elemek nélküli – folkzenekara. Kezdetben névtelen formáció voltunk, majd rövid ideig Gabriel's Hat néven léptünk fel. Első koncertjeinket a Búza téren működő, Guinnesset csapoló pincehelyiségben adtuk, majd átköltöztünk az Áfeumba, egy másik belvárosi pincekocsmába, ahol rendszeres fellépőkké váltunk.

Nem sokkal később megkeresett Sramó Gábor és az azóta tragikusan fiatalon elhunyt Hang Gábor a Bóbita Bábszínházból, azzal a kérdéssel, nem ismerék-e véletlenül Pécssett ír zenét játszó muzsikusokat. Így indult el az az együttműködés, amelynek eredményeként a zenekar a színház *O'Kane és a holttest* című előadásában is színpadra lépett.¹³ A közös munka eljutatott bennünket a budapesti Sziget Fesztiválra, valamint Erdélybe: Kolozsvárra és Bonchidára is.

A *The Folk Tone Drum* – immár ezen a néven – rövid időn belül országsszerte rendszeres fellépővé vált, majd észak-italiai turnéra is sor került, ahol néhány

12 *This Is the Way*, Szélkiáltó és Andy Rouse, Nortonbury Bt., NORTMC 001, 1998. A Nortonbury Bt. a *Simply English* első CD-jét és magnókazettáját (*A Story So Merry*) a University Press Pécs kiadóval és a Do-La Stúdióval közösen készítette, saját lemezkiadói jelzést (kiadói katalógusszámot) azonban csak a második és harmadik hangfelvételén használt, 1999-ben.

13 Egy házi készítésű felvétel az Áfeumból: <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=Sh24epXhszs>

zenekari tag utcazenészként is fellépett. Az első Almássy téri Szent Patrik-napi rendezvényen akkora volt az érdeklődés, hogy el kellett távolítani a székeket: kizárólag állóhely maradt. Országsszerte sorra alakultak az „ír” zenekarok: Veszprém-ben a Bran, Szombathelyen a Varnyú, Budapesten és környékén a MÉZ, a skót orientációjú Dagda, valamint Patrick McMullan, a dublini kocsmadalok avatott tolmácsa. Szerencsés módon mindannyian eltérő stílust képviseltünk, így közös fellépések alkalmával sem keltettünk ismétlésérzetet.

A magyar népzenei közegben kialakított kapcsolataim révén a The Folk Tone Drum számos nem kelta jellegű fesztiválra és koncertre is meghívást kapott. Rendkívül váratlan következménye lett mind a Szélkiáltóval készült felvételeknek, mind a The Folk Tone Drum növekvő népszerűségének, hogy 1995-ben megszületett a Simply English. Kezdetben a *This Is The Way* című műsor részeként, néhány *a capella* népdallal jelentem meg, később Fenyvesi Béla csatlakozott hozzám gitáron. A Folk Tone Drum-ban betöltött elsősorban ritmus-hangszeres és konferanszié szerepem – valamint az a tény, hogy egyedülként tudtam számlát adni – fokozatosan kibővült vokális szolamokkal és alkalmi angol népdalokkal.

Egy Vörösmarty téri szabadtéri koncert után egy néző félrevont, és számon kérően megkérdezte: „Tulajdonképpen te ír vagy skót vagy?” A válaszom némileg mentegetőző volt: „Sajnálom, csak angol.” Ez az ártatlan kérdés komoly gondolatokat indított el bennem. Bár örömmel zenéltem együtt Zajzon Tamással és Gáborral, Kovács Marcival, Palkó Zsolttal, Bodor Tiborral („Teskó”) és Boka Bencével, a kérdezőnek igaza volt: idegen hagyomány zenéjét szólaltattam meg. Egy ír dalt megérteni és átérezni más dolog, mint azt hitelesen elénekelni.

Így született meg a döntés: visszatérek a saját hagyományomhoz. Nem énekeltem többé ír dalokat; közülük csak a tréfás nyelvtörő énekek és a szentimentális balladák maradtak. Ráadásul Tamás énekes – bár nem beszélt – akcentusa közel állt az autentikus ír kiejtéshez, míg az én nyugat-angliai kiejtésem végképp „leleplezett”.

Szakmai és személyes kapcsolataim révén hamarosan önálló fellépésekre kaptam meghívásokat Bélával. A döntő kérdés 1995-ben hangzott el: „Hogy hívják a formációt?” Így született meg a Simply English. A név tudatos választás volt: hangsúlyozni kívántam, hogy nem egy újabb pánkelta zenekarról van szó. A „Simply” előtag pedig arra utalt, milyen egyszerű két fellépőt megszervezni egy koncertre – különösen a mobiltelefonok előtti időkben.

„Egyszerűen angol” – küldetés és különbségtétel

A Simply English név megszületése után világossá vált számomra, hogy nem pusztán egy újabb formációról van szó, hanem tudatos zenei és kulturális állásfoglalásról. Bár a sajtó és a média makacsul ragaszkodott ahhoz, hogy az együttest ír folkzenekarként emlegetse, színpadon rendre igyekeztem pontosítani: „Küldetésünk, hogy megmutassuk: néha az íreknél van az esernyő, az angoloknál pedig a dal.” Többnyire hiába. Magyarországon – s nem ritkán tudatosan pontatlan módon – az *angol* szó mindmáig *britet* jelent, míg a népzene kizárólagos letéteményeseinek a kelta vidékeket tartják.

Zenei szempontból azonban jelentős különbségek húzódnak meg az egyes hagyományok között. Az ír és a skót népzene elsősorban a dallamra épít, míg az angol és a walesi hagyományban a többszólamú éneklés szinte spontán módon jelenik meg. Az angliai Sussex megyében, Rottingdean falujában élő Copper család például a XVIII. századig visszavezethető, hangszerkíséret nélküli, többszólamú énekhagyománnyal büszkélkedhet. Walesben pedig elég egy rögbimérkőzést meghallgatni ahhoz, hogy az ember megtapasztalja a közösségi, harmonikus éneklés erejét – ezt, nyelvészeti analógiával élve, szívesen nevezem „népi aktusnak” (folk act), a beszédaktus mintájára.

Az angol népdalrepertoár sajátosságai közé tartozik a viszonylag jelentős számú 5/4-es ütemű dal, a modális dallamvezetés – amely komoly fejtörést okozott a klasszikus zenei képzettségű gyűjtőknek –, valamint az a jelenség, hogy a szöveg gyakran csak az éneklés során illeszkedik igazán a dallamhoz és a rímképlethez. A hangszerelés is eltérő: a concertina angol találmány, míg a nagyobb harmonikaféléket az írek részesítik előnyben. Az angol hagyomány ismeri a dudát – a walesi nem –, a hárfa viszont Írország és Wales ikonikus hangszere. Az angol dalok túlnyomó többsége angol nyelvű, szemben az ír, skót és walesi repertoárral, ahol az ősi nyelvek és az angol párhuzamosan élnek.

Mindezek együttese egy rendkívül gazdag és sokszínű zenei világot eredményez. Anglia – az Atlanti-óceán szigetjének talán legváltozatosabb országa – regionális dialektusai, eltérő földrajzi adottságai és az ipari forradalom hatásai miatt különösen gazdag népdalanyaggal bír. Ennek az egyetlen országnak a hagyományát igyekszik a Simply English immár 1995 óta közvetíteni a magyar közönség felé – és azon túl is.¹⁴

14 Külföldi fellépéseink eddig: Ausztria, Belgium, Horvátország, Nagy-Britannia, Németország, Szerbia, Szlovákia.

Felvételek és intézményi háttér

Az 1990-es évek közepén Magyarország még egészen más világ volt. Bár már megszereztem az előadói engedélyt – vizsgakoncertemet a Vörösmarty téri Hungaroton-bolt feletti régi színházteremben adtam elő, Eredics Gábor vezette zsűri előtt –, a hivatalos elismeréshez hangfelvételre is szükség volt. Visszatekintve szinte hihetetlen, hogy első albumunk, *A Story So Merry* egyszerre jelent meg CD-n és kazettán, míg a gyorsan követő *Jolly Rogues Together* kizárólag kazettán látott napvilágot. A harmadik felvétel, *A Simply English Christmas* ismét mindkét formátumban megjelent; ez volt az utolsó kazettás kiadványunk.

Az első két album a pécsi Do-La Stúdióban készült, Dobos László tetőtéri műhelyében, a karácsonyi lemezt pedig Bokai Zoltán rögzítette a TEVE Sound Stúdióban, a Szigeti úton. A Folk Tone Drum egyetlen hivatalos felvételét szintén Dobos készítette, a Kodály Gimnázium padlásán. Előfordult, hogy egyes számokat újra kellett venni, mert az esővíz csöpögése belehallatszott a felvételbe, vagy mert a zenészek cipőjének kopogása zavarta a hangképet.

Érdemes megemlíteni, hogy az első *Simply English* hangfelvétel pénzügyi támogatásban részesült egy, a zenekar és az akkor még fiatal Pécsi Egyetemi Kiadó közötti együttműködés keretében, utóbbinak Majdán János volt a főszerkesztője. A *Simply English* biztosította a szellemi és művészi befektetést, míg a kiadó vállalta a költségek fedezését. Emellett a CD-eladásokból származó bevételt elosztottuk: a zenekar „fizetségként” meghatározott számú CD-t kapott, amelyeket ezt követően maga értékesített, elsősorban koncerteken. Ezek az eladások szolgáltatták a későbbi felvételekhez szükséges tőkét, miközben az egyetemi kiadó a további értékesítésekből részesült.

A zenekar tudatosan félretette a „saját” lemezeladásokból származó minden bevételt, és azt újabb hangfelvételek készítésébe forgatta vissza. Ennek eredményeként született meg a 2003-ban kiadott *Birds of Paradise* című CD is, amelyen az együttes már trióként szerepel: Béla a rendkívül sikeres Szélkiáltóval járó elfoglaltságai miatt távozott, Andyhez és Babarci Bulcsúhoz ekkor csatlakozott Zajzon Tamás. Ő korábban előbb a *The Folk Tone Drum* együttesből, majd Pécsről is elköltözött, később azonban visszatért, és elfogadta a meghívást egy újabb, izgalmasabb formáció létrehozására, amelyben immár három énekes és Tamás sokoldalú hangszeres tudása is helyet kapott. Mandolinon, sípokon, furulyán és gitáron túl Tomi gyakorlott tangóharmonika-játékos is volt, akárcsak Bulcsú. Lényeges körülmény, hogy Tomi rendelkezett mindazzal a technikai felszereléssel is, amely a zenekar további CD-inek rögzítéséhez szükséges volt, egészen addig, amíg családjával Németországba nem költözött egy új élet reményében.

Shakespeare, Canakins és a nyilvánosság

A Simply English fennállásának tizedik évfordulója közeledtével, 2005 táján megszületett az elhatározás, hogy az ünneplés részeként olyan új lemezt készítsünk, amely Shakespeare korának zenéjét és világát idézi meg. Így született meg a *Canakins* című album. A felvétel létrejöttét Pécs Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala is támogatta; ekkoriban Toller László volt a polgármester, aki közvetlen, személyes jelenlétével rendszeresen részt vett a város közterületi rendezvényein. Amikor fogadott az irodájában, a beszélgetés nagyjából így zajlott:

- Valószínűleg kitalálta, miért jöttem – mondtam.
- Igen, pénzt kér – felelte.
- Igen, de cserébe szeretnék adni valamit.
- Ez már újdonság.
- A Simply English öt ingyenes iskolai koncertet ad pécsi középiskolákban. Megállapodtunk.

A lemez elkészült, majd felléptünk a Leőwey, a Nagy Lajos, a Gandhi Gimnáziumban, a Nevelési Központ középiskolájában, valamint egy ötödik helyszínen, amelynek emléke – sem papíron, sem fejben – nem maradt fenn. A *Shakespeare Show*-t később meghívták a Kaláka Fesztiválra is: előbb Budapestre, majd Diósgyőrbe, de végül Egerben mutattuk be, miután a fesztivál a diósgyőri várromoktól az egri vár romjaihoz költözött. A szervező, Rosta Kati kérésére bemutató videófelvételt készítettünk a pécsi Nevelők Házának kertjében (ma Civil Községek Háza), Bojtor Mária, az angol reneszánsz táncok oktatója és előadója közreműködésével. Az *And Let Me the Canakin Clink* – az *Othello* egyik dala – adta a lemez címét; a *canakin* maga söröskupát jelent.¹⁵

A Shakespeare-tematikájú anyag különösen sikeresnek bizonyult: felléptünk a gyulai és a romániai craiovai nemzetközi Shakespeare Fesztiválon, a brüsszeli Charleroi Egyetemen, a londoni Walthamstow Folk Clubban, valamint számos más helyszínen. Később az anyag egy részét kibővítettük, s megszületett a Shakespeare Big Band: egy nyolcfős formáció, amelyben a Simply English akkori tagjai mellett – hegedű, mandolin, ének, kanalak, furulyák, gitár – Fenyvesi Béla (furulyák, sípok), Zajzon Gábor (lant, bendzsó), Péter Sándor („Teve”) elektromos basszusgitáron, Kovács Tamás dobon, Patkós Richárd¹⁶ pedig dudán

15 <https://www.youtube.com/watch?v=Oh-73bnlic0>; *Canakins, Nortonbury Recordings 2005 NORT CD003*.

16 Patkós Ricsiről azt is meg kell említeni, hogy hivatásos hangszerkészítőként nemzetközi hírnévnek örvendő *uilleann-pipe*-készítő, ami újabb dimenzióval gazdagítja a brit és ír népzenei világ pécsi jelenlétét. Erről lásd lentebb is.

játszott. Bár a megszólalás sosem volt tiszteletlen, a próbákön és az előadásokon egyaránt örömet jelentett a különböző műfajok és hangszerek szabad, játékos használata.

Népdal az egyetemen – oktatás és kutatás

Gerald Porter professzor – akinek British Council-ösztöndíjjal finanszírozott pécsi látogatása döntő hatással volt rám – meggyőzött arról, hogy a népzene elemeit tudatosan építem be egyetemi kurzusaimba és kutatásaimba. Ennek eredményeként az angol népzene megjelent a Pécsi Tudományegyetem Angol Nyelvű Irodalmak és Kultúrák Tanszékének tananyagában. Akkoriban az alapképzés ötéves, kétszakos rendszerben működött, az oktatókat pedig kifejezetten ösztönözték választható kurzusok indítására.

Az általam meghirdetett, a balladákat és dalokat társadalom- és kultúrtörténeti összefüggésekben tárgyaló kurzusok népszerűek voltak, még ha az írásbeli beadandók időnként meglepő irányokat is vettek. A szemléletváltás első írásos nyoma egy zágrábi konferencián elhangzott előadás volt, amelyet a British Council szervezett, s amely később *Cross-Cultural Challenges* címmel jelent meg. Tanulmányom – *Gordon Kidd – Celtic west countryman* – a néhai nyugat-somerseti énekesről, morris-táncosról, muzsikusról, városi kikiáltóról, mozgókönyvtáros-sofőrrel és ablakpucolóról szólt.

Gordonnal akkor ismerkedtem meg, amikor szüleim Watchetbe, Nyugat-Somersetbe költöztek nyugdíjas éveikre. Később feleségével, Maryvel együtt Pécsre is ellátogatott. Terveztük, hogy a West Somerset Morris Dancers csereprogramot valósít meg a közeli Zengővárkony néptáncgyűttesével. Maga a csere végül nem jött létre, Gordon azonban találkozott a magyar táncosokkal. Előtte a pécsi vasárnapi piacon egy tucat fanyelű villát vásárolt, hogy botostáncokat tanítson. Egyidejűleg diákfesztivál is zajlott Pécsen, ahol Gordon a Simply English-sel együtt lépett színpadra néhány szóló *jig* erejéig.

Bábok, Dickens és történetmesélés

Egy későbbi időszakban az együttes a Bóbita Bábszínházzal működött együtt a Charles Dickens születésének kétszázadik évfordulójára rendezett előadásban. Az est során a zenekar két, Dickenshez köthető balladájának – *Lord Bateman* és *Maria Martin* – hangfelvételeit bábjáték kísérte, miközben a műsor másik részében az Inner Magic Circle bűvésze, Ian Keable mutatta be azokat a trükköket, amelyeket Dickens saját családja és barátai számára adott elő.

A *Simply English* emellett közreműködött a 2010-es Nemzetközi Felnőtt Bábfesztivál alkalmából megrendezett, óriásbábokból álló belvárosi felvonuláson is. Az angol Punch-and-Judy hagyományt képviselő, meghívott angol bábművészhez kapcsolódva a mi óriásbábunk Punch figurája volt, amely a résztvevő angol Punch-and-Judy bábszínházi művészt szimbolizálta.

A *Simply English* hangfelvételeinek anyaga nagyrészt Anglia déli területeiről származik. Gyermekkoromban szüleimmel Gloucestershire-ből Somersetbe, majd Dorsetbe költöztünk, ezután London és Essex határvidékére, végül pedig visszatértem Devonshire-be, ahol anyai rokonaik jelentős része mind a mai napig él. E sok költözés következtében londoni osztálytársaim vidéki tahónak (*country bumpkin*) csúfoltak, erőteljes, ám számukra beazonosíthatatlan nyugat-angliai akcentusom miatt, míg a West Country-ben élők *cockney*nek neveztek. Valójában a kiejtésem a nyugat-angliai tájszólás jellegzetes „burr” hangzásának és a londoni glottális zárhangoknak a keveréke volt. Mindkettőt sikerült mérsékelnem a tanítási környezetben, ám éneklés közben a nyugat-angliai hangszín rendszerint visszatér – hacsak nem a londoni, illetve az úgynevezett „estuary English” a megelőzőbb (különösen a későbbi viktoriánus és edwardiánus music hall-dalok esetében, amelyeknél amúgy is hagyománya van a regionális akcentusokat parodizáló előadásmódnak). Ennek ellenére tudatosan kerülöm azokat a dialektusdalokat, amelyek az angol nyelvterület Midlands régiójától északra származnak.

Egy kivétel azonban van: egy régi kedvenc, a *Stanley Market*, amely az észak-angliai bányászok és családjaik vásári szabadnapját mutatja be. A dal annyira közel áll az egykori pécsi vasárnapi piachoz – amikor az még ritkán megrendezett, de nagyon várt havi esemény volt –, hogy annak ellenére, hogy Durham megyében, a skót határ közelében gyűjtötték, és dialektusdal formájában publikálták, rendszeresen szerepel a *Simply English* repertoárjában. A dalt úgy alakítottuk át, hogy a zenekar korábbi és jelenlegi tagjai egyaránt előadhassák a húsz- és harmincéves jubileumi koncerten. (A huszonötödik évfordulós koncert jóval visszafogottabb esemény volt, mivel a COVID-járvány alatt zajlott.)

Az exeteri felsőfokú tanulmányaim szorosan összekapcsolódtak a környék számos folkklubjának látogatásával; ezek jelentették Angliában a magyar táncházmozgalom legközelebbi megfelelőjét. Akkoriban (1974–1979 között) Exeter vidékén, biciklivel elérhető távolságban szinte a hét minden napjára esett folkklub. Ezekben a helyi énekesek rendszeresen megjelentek, időről időre kiegészülve alkalmi, többnyire szerényen honorált hivatásos előadókkal. Néha – valóban csak igen kevesen – kizárólag ebből a bevételi forrásból tudtak megélni, a többség számára azonban ez inkább kiegészítő jövedelmet jelentett. Emellett számos folkfesztivál is működött, köztük az 1955-ben alapított, rangos Sidmouth Folk Festival, amelyet mind a mai napig megrendeznek

Érdekes módon, amikor Pécssett megpróbáltam egy hasonló jellegű, rendszeres klubot létrehozni, azzal szembesültem, hogy a hivatásos énekesek nem voltak hajlandók ellenszolgáltatás nélkül, pusztán az örömszenvedés kedvéért fellépni. Ezzel szemben a nem hivatásos klubtagok tartottak a szerepléstől, sőt kifejezetten vonakodtak tőle, mert – feltételezésük szerint – kritikának tennék ki magukat.

Az angol folkklub egyik legnagyobb erénye fénykorában (amely az 1970-es években és még az 1980-as években is tartott; bár sok klub azóta megszűnt vagy átalakult, ma is jelentős számban léteznek) éppen az volt, hogy mindenkit befogadott. A „jószág” vagy szakmai színvonal nem is volt elsődleges mérce; az angol folkklub többféle társadalmi funkciót töltött be, és ezek egyike az volt, hogy bárki előadhatott, képességeitől függetlenül. A folkklubok fellépési lehetőséget biztosítottak amatőr dialektusban alkotó költőknek, idős tenoroknak, ügyetlenkedő hangszereseknek és rekedtes szólistáknak egyaránt.

Mindez természetesen nem jelentette azt, hogy az átlagon felüli teljesítményeket ne értékelték volna. Amikor 2023 elején ellátogattam a waltham abbey-i folkklubba, úgy döntöttem, hogy kíséret nélkül elénekelek egy hosszú Robin Hood-balladát, amely még frissnek számított, hiszen Vaughan Williams gyűjtötte, és nem sokkal korábban Pécssett, a Művészeti Kar Liszt-termében, egy Vaughan Williams-évfordulós koncerten is előadtam közönség előtt. A waltham abbey-i klub azonnali reakciója így hangzott: „Azta! Hogyan tudod megjegyezni az összes szöveget?” Tizenhat négysoros versszak – de mindez egy elbeszélt történet gyönyörű belső logikájával, így volt lehetséges. Később egy tapasztaltabb előadó gratulált, és kedvezően hasonlította össze az előadást egy másik felvétellel. Elismerését örömmel fogadtam, de a történet szempontjából nem volt rá szükség.

Számomra a St Luke's College hallgatójának lenni alapvető változást jelentett az életemben. A tanárképző főiskola – amely éppen az egyetem részévé válás folyamatában volt, és már egyetemi diplomát adó képzéseket is folytatott – nem sokkal korábban indított hallgatói csereprogramot az egri és pécsi magyar főiskolákkal. Ennek a programnak Magyarországon a pécsi angol tanszék akkori vezetője, Bognár József, valamint az oktatásmódszertant tanító James B. („Jim”) Norman voltak a motorjai; utóbbi már korábban is részt vett más csereprogramok szervezésében. Elsőéves hallgatóként az 1975 áprilisában és májusában lebonyolított, húszfős harmadik csereprogramban vettem részt.

Ekkor énekeltem el a Tudor-kori rotát, a *Rose, Rose, Rose, Rose*-t a Mátyás Zeneiskola tehetséges kisgyermekeinek, mit sem sejtve arról, hogy az éneklést vezető hölgy nem más volt, mint Kodály Zoltán anyósa. Amikor 1979-ben egyéves (!) tanári szerződéssel visszatértem Magyarországra, az akkori pécsi és egri tanárképző főiskolákra, fő feladatomban az volt, hogy minden hallgatói csoportnak

legalább egy szemináriumot tartsak. Ezek négyéves képzések voltak, évfolyamonként két csoporttal (magyar–orosz és orosz–angol szakos hallgatók). Tankönyvek nem álltak rendelkezésre, így rögtönöztem... és énekeltem.

Abban az időben nagyjából egyidős voltam az idősebb hallgatókkal; sőt, néhány végzős fiú idősebb is volt nálam, amiért az „Andy-bácsi” becenevet kaptam. Meghívtak borospincei összejövetelekre, ahol előbb-utóbb kötelességemmé vált az éneklés – ezt a kötelezettséget örömmel teljesítettem. Ennek következtében felkértek arra is, hogy néhány dalt adjak elő a pécsi Ifjúság útjai campus Huszárik Mozijában megrendezett Nemzetközi Gyermeknap ünnepségén.

A színpadra lépők között volt többek között Müller Péter is, aki 1979-ben, érkezésemkor végzős angol szakos hallgató volt, valamint Diósiné Natasa, egy Magyarországon letelepedett orosz hölgy, akinek magyar férje volt. Ez volt az egyik első alkalom, amikor tudatosult bennem Baranya megye nemzetközi jellege: magyarok, délszláv nemzetiségek, különféle német közösségek – amelyek tagjainak ősei közül sokan a Habsburg Birodalom földadományai révén telepedtek le az Oszmán Birodalom kiűzése után –, valamint hagyományos roma közösségek éltek itt egymás közelében, bár gyakran (a nagyobb városokon kívül) elkülönült településeken.

Az 1980-as évek közepétől kibontakozó népzenei fesztiválmozgalom számára mindez felbecsülhetetlen ajándék volt: egy teljes „nemzetközi” fesztivált lehetett megszervezni anélkül, hogy a megye határain túl kellett volna zenei tehetségeket keresni. Egy helyben tartózkodó, éneklő angol jelenléte pedig egyáltalán nem vált hátrányára az ügynek.

Pécsi Nemzetközi Folknap(ok)

Az első Nemzetközi Folknapot 1986-ban rendezték meg a Huszárik Moziban. A fellépők között már a kezdetektől fogva szerepeltek zenészek a Brit-szigetéről, Írországból és az Egyesült Államokból.¹⁷ A *Simply English*, valamint a különböző – rövidebb életű – helyi kelta együttesek a következő több mint két évtized pécsi folkfesztiváljainak állandó szereplőivé váltak. Valószínűleg a legemlékezetesebb év az volt, amikor Pécs Európa Kulturális Fővárosa lett, ám

17 Sok éven át a fesztivál egyik szervezője voltam: nemcsak fellépőként vettem részt, hanem műsorvezetőként is, valamint más brit előadók (Cronshaw, Foster, Hannigan, Kendrick) meghívásáról is gondoskodtam. Ennek köszönhetően a *Simply English* (korábban pedig a *Gabriel's Hat/Folk Tone Drum*) rendszeres és gyakori szereplése részben ahhoz az évenkénti „házigazda” fellépéssorozathoz hasonlítható, amilyen a Szélkiáltó, a Vizin és a Zengő együtteseké volt, különösen azokban az években, amikor Bergics Lajos (Zengő), Vizin Antus vagy Piroska Gyula (Vizin) látta el a szervezői feladatokat.

azok, akik (folyamatosan vagy megszakításokkal) végig részesei voltak ennek a folyamatnak, számos más évből is szép emlékeket őriznek.

Az alábbi szöveg a 2009. június 12-én kiadott sajtóközleményben jelent meg:

PÉCSI FOLKNAPOK – NEMZETKÖZI NÉPZENEI FESZTIVÁL

Időpont: 2010. május 21–23.

Helyszín: Pécs, Sétatér, Ifjúsági Ház, Pécsi Nemzeti Színház

Szervező: Pécsi Kulturális Központ

A Pécsi Folknapi Nemzetközi Népzenei Fesztivál hosszú múltra tekint vissza. A rendezvény egyesíti a magyarországi és határon túli magyar népzene legkiválóbb vokális és hangszeres előadóit, valamint a Kárpát-medencében élő nemzetiségek zenéjének képviselőit, és lehetőséget teremt arra is, hogy más európai népek, illetve távolabbi, egzotikus kultúrák zenei hagyományával is megismerkedhessen a közönség.

A fesztivál Pécs történelmi belvárosában, a Székesegyház előtti Sétatéren (Szent István tér) kerül megrendezésre. Kisebb koncertek intimebb helyszíneken zajlanak. A gyermekeket délelőtt bábszínházi matiné-előadások, délután pedig játszóházak várják.

Fellépők:

Slavey Quartett (Bulgária) – bolgár népzene,

Szászcsávás Zenekar – roma népzene,

Vujicsics Együttes – szerb, horvát népzene,

Herczku Ágnes, Nikola Parov és zenekara – bolgár–magyar világzene,

Mahala Hora – moldvai népzene,

Dutar Együttes – roma világzene,

CimbaliBand – balkáni népzene,

Vizin Zenekar – horvát népzene,

Yusupha Kuyateh (Gambia) – népzene,

Rosenah Együttes (Irán) – iráni népzene,

Altan Együttes (Írország) – világzene,

Takács Eszter,

Golestan Együttes – perzsa–magyar világzene,

Szélkiáltó Együttes – megzenésített versek,

Zengő Együttes – magyar népzene,

Intermagyar Együttes – világzene,

Fagyöngy Együttes – megzenésített versek,

Simply English – angol népzene,

Tintaló Társulat – bábszínház,

Kolompos Együttes – magyar népzene,
Szeredás Népzenei Együttes – magyar népzene.¹⁸

Jóllehet az esemény elnevezése ellenére soha nem kizárólag népzenei fesztiválként működött (hiszen a Szélkiáltó is a házigazda együttesek közé tartozott), ebben a programban már tudatosan, tételesen jelenik meg a népzene és a világzene megkülönböztetése. Ez éles ellentétben áll azzal az időszakkal, amikor a Folknepok első rendezvényén, a Huszárik Mozi bejáratánál a polbeat-dalokat író és előadó Csizmadia Sándor saját esszéjét osztogatta a „népzene” és a „folkzene” közötti különbségről.¹⁹

A fellépők valóban nemzetközi sorában ott találjuk az ír Altan együttest (világzene) és a pécsi Simply English formációt is (túlnyomórészt – bár nem kizárólag – népzene). Ezek a kategóriák azonban a legtöbb esetben elmosódnak: egy népzenei motívum számtalan módon kezelhető, miközben az „nem népi”, eredeti szerzemények is megszólalhatnak olyan formában, amely erősen emlékeztet a „hagyományos dalokra”.

Utóbbira kiváló példa a *Honiton Lace* című dal, amely egy csipkekészítőről szól a kis devonshire-i városban, Honitonban. A *Honiton Lace* szövegét Martin Graebe népdalénekes, szerző és kutató²⁰ írta fiatalabb korában az English Folk Dance and Song Society által meghirdetett pályázatra. A művet azonban kizárták, mivel – saját bevallása szerint – „a dallam nem volt eredeti: *The Handsome Cabin Boy* című dalból kölcsönöztem”.²¹ Azóta Martin többször hallotta, hogy a dalt – jelenlétében – hagyományos devoni népdalként konferálják fel.²²

A Pécsi Nemzetközi Folknepokat (különböző elnevezések alatt) 1986 és 2012 között rendezték meg. Az alábbiakban az adott időszak „anglofón” résztvevőinek listája található. Egyes évek esetében kevés információ maradt fenn

18 *Kezdesre hangolva: Sajtóanyag Pécs Európa Kulturális Fővárosa 2010-es programjairól* (Pécs, 2010).

19 A *népzene* – szó szerint „a nép zenéje”; itt azonban a magyar előtagot kifejezetten abban az értelemben használják, hogy az a magyar nép állítólag tisztább, autentikusabb népzenejét jelölje, szemben mindenki más népzenejével, amelyet alacsonyabb rendű, idegen terméknek tekintenek – feltehetően olyasminnek, amely a német *Volk* rezes, indulós hangzásvilágából vagy Peter, Paul and Mary, illetve Leonard Cohen dalainak világából ered.

20 Martin, a viktoriánus korról foglalkozó gyűjtő és polihisztor, Sabine Baring-Gould nemzetközileg elismert legkiválóbb kutatója, valamint felesége, Shan 1993-ban, majd 2023-ban is közreműködtek Pécssett: felléptek a nyilvános színpadon, emellett előadásokat tartottak az egyetemen.

21 Jegyzet a *Honiton Lace*-hez: Martin GRAEBE, *Jack in the Green and other Heroes*, <https://martinandshan.net/wp-content/uploads/2020/06/Jack-in-the-Green-1.pdf>. (Saját dalok gyűjteménye, mindegyik esetben megjelenési adatokkal. A *Honiton Lace* 1971-es.)

22 Ő maga mesélte el ezeket a történeteket a mi ebédlőasztalunknál – és kétségkívül még számos másik asztal mellett is.

az esemény egészéről, máskor ellentmondásos adatokkal találkozunk, illetve előfordult, hogy a szervezők közötti váltás következtében az évszámok számbavétele is pontatlanná vált. Az összkép azonban – amennyire össze tudtam állítani – kellően pontos, és megfelel annak a célnak, hogy bemutassa a brit, az ír, valamint az amerikai népzenei hagyományokat képviselő előadók rendszeres jelenlétét a fesztivál történetében.²³

A táblázatban *-gal jelzett fellépő helybeli, a **-gel jelzett fellépő magyarországi, de nem helybeli.

Év	Elnevezés	Angol ajkú fellépő(k)	Helyszín
1986. október 17.	I. Nemzetközi Folknep	Andy Rouse* (angol) John Faulkner (ír)	Huszárik Mozi
1987. november 27.	II. Nemzetközi Folknep	Andy Rouse*	Huszárik Mozi
1988. november 18.	III. Nemzetközi Folknep	Andy Rouse*	Huszárik Mozi
1989. október 28.	IV. Nemzetközi Folknepok	Andy Rouse* Nick Seeger (amerikai) Chris Foster (angol)	Pécsi Egyetemi Klub
1990. október 12–13.	V. Nemzetközi Folknepok	Andy Rouse*	POTE Aula
	VI. Folknepok?		POTE Aula
1993. október 29–30.	VII. Nemzetközi folknepok	Gabriel's Hat* (ír, skót) Dr. Valter and the Lawbreakers (amerikai, blues)**	POTE Aula
1997. október 17–18.	Pécsi Folknepok	Folk Tone Drum * (ír, skót, angol – volt Gabriel's Hat)	Pécsi Egyetemi Klub

23 E lista összeállításához nagy segítséget jelentettek a néhai Keresztény Béla, a Szélkiáltó együttesből Fenyvesi Béla, a Zengő Együttesből Bergics Lajos, valamint a Vizin Együttesből Vizin Antus, akik régi plakátokat, másorfüzeteket, újságvivágásokat és személyes visszaemlékezéseket bocsátottak rendelkezésemre.

1998. október 16.	Pécsi Folknap	Simply English (Andy Rouse, Fenyvesi Béla)*	Ifjusági ház
1999. november 4-5.	X. Pécsi Folknapok	Paul Dooley (ír) Simply English*	Pécsi Egyetemi Klub
2000. november 10.	Pécsi Folkfesztivál	Simply English*	Pécsi Egyetemi Klub
2001. november 9.	Pécsi Folkfesztivál	Teskó (ír)* Simply English*	Pécsi Egyetemi Klub
2003. június 27.	XIV. Pécsi Folknapok, Nemzetközi Népzenei Fesztivál	Simply English*	Sétatér
2004. június 27.	XV. Pécsi Folknapok, Nemzetközi Népzenei Fesztivál	Teskó* Keith Kendrick (angol) Simply English*	Sétatér
2005. július 3.	XVI. Pécsi Folknapok, Nemzetközi Népzenei Fesztivál	Simply English	Sétatér
2006. július 2.	XVII. Pécsi Folknapok, Nemzetközi Népzenei Fesztivál	Bara Grimsdottír/ Chris Foster (izlandi/ angol) Steafan Hannigan (ír) Simply English *	Sétatér
2007.	(XVIII. Pécsi Folknapok)	Andrew Cronshaw (brit) Simply English * Maggie in the Woods (ír)*	Árak
2008. június 22.	XIX. Pécsi Folknapok, Nemzetközi Népzenei Fesztivál	Teskó, Simply English	Sétatér (a kiosk előtt)

2009. május 30.	XX. Pécsi Folknepok, Nemzetközi Népzenei Fesztivál	Kevin Rowsome & Lorraine Hickey (ír)	Palatinus Szálló Bartók Terem
2010. május 22.	XXI. Pécsi Folknepok, Nemzetközi Népzenei Fesztivál	Altan Együttes (ír), Simply English*	Uránia mozi, Sétatér, Ifjusági ház, Pécsi Nemzeti Színház
2011. június 9.	XXII. Pécsi Folknepok, Nemzetközi Népzenei Fesztivál	?	Zsolnay Kulturális Negyed, E78
2012. március 31.	XXIII. Pécsi Folknepok, Nemzetközi Népzenei Fesztivál	?	?

A Gabriel's Hat volt a The Folk Tone Drum eredeti neve – annak az együttesnek, amely az 1990-es évek első felében rendkívül aktív pályát futott be, sajátos kelta zenei világát Magyarország valamennyi jelentős helyszínén bemutatva. Felléptek többek között az Almásy téren megrendezett első (és a későbbi) Szent Patrik-napi ünnepségeken, az ezt megelőző Budapesti Kaláka Fesztiválon, valamint a hatalmas Sziget zenei rendezvényen is. Az együttes zenei tevékenységéből mindössze egyetlen professzionálisan elkészített hanghordozó maradt fenn, *The Folk Tone Drum: Folk Music of the British Isles* (DLK038) címmel, valamint egy később, magánkezdeményezésként összeállított válogatás, a *Bootlegs* (2002).

Az első kazettán szereplő egyik felvétel (*John Barleycorn*), illetve a másodikon hallható két darab (*Me and My Dog*, *Bilberry Town*) valójában angol eredetű dal; ezeket Andy Rouse énekelte, majd később jóval kidolgozottabb formában kerültek be a *Simply English* CD-inek anyagába. A zenekar honlapjára küldött üzenetében az angol népdalgyűjtő és -kutató, Chris Heppa a *Me and My Dawg* című dalról – amely a zenekar 2015-ös CD-jén hallható – a következőket írja:

A lemez legnagyobb diadala azonban (legalábbis számomra) a *Me and My Dawg*, egy dal, amelyet Andy Suffolkban tanult, és amely egy korábbi *Simply English* albumon még kíséret nélküli, a cappella változatban szerepelt. Ebben a feldolgozásban gitár és hegedű egészíti ki az éneket, ami rendkívüli módon gazdagítja a dalt. Ez Angliában egy nagyon jól ismert cigány orvvadászdal, amely *While Gamekeepers Lie Sleeping* és *Hares in the Old Plantation* címen is ismert. Érdekessége, hogy a dalban az orvvadász sikerrel jár, míg az ilyen témájú dalok többségében a szereplők csúfos véget érnek: börtön, kényszerszermunka, sőt akár

kivégzés is vár rájuk. Számos hagyományos és revival változatát hallottam már ennek a dalnak, és habozás nélkül kijelenthetem, hogy ez a legjobb feldolgozás, amellyel valaha találkoztam. Összességében kiváló albumról van szó, amely a *Simply English* húszéves fennállását ünnepli, és mindenkinek ajánlom, hogy szerezzen be belőle egy példányt.²⁴

A két együttes pályája alig fedte egymást. A *The Folk Tone Drum* később még adott néhány koncertet új tagokkal: Tomi és Gábor a DOZSO-ban megrendezett, 1996-os Kelta Fesztivál zárókoncertjén jelentették be távozásukat, Andy pedig nem sokkal ezután hagyta el a zenekart. Boka Bence – aki a *Bootlegs* borítóján látható fotón nem szerepel – szelvényt kapott. Kovács Marci egyre inkább más zenei projektekben vállalt szerepet, és az együttes több tagja az évek során megsztotta idejét az alkalmi magyarországi munkák, illetve a jövedelmezőbb utcazenélés, meghívásos fellépések, stúdiómunkák és külföldi tanulmányok között.

Mindeközben doktori disszertációm kutatásán dolgoztam, és lehetőséget kaptam egy angliai alkotói szabadságra (sabbatical), amelynek során hosszú időt töltöttem a British Libraryben, valamint a Cecil Sharp House-ban működő Vaughan Williams Memorial Libraryben. Ez az intézmény az English Folk Dance and Song Society székhelye volt, amelyet a XX. század elején alapítottak. Külön engedéllyel rendelkeztem arra, hogy az ebédszünetek idején – szó szerint bezárva – a könyvtárban maradhassak. Stratégiám az volt, hogy a nyitvatartási idő alatt a doktori kutatásaimat végezzem, a „bezárások” alatt pedig minden mással foglalkozzam, csak ne a fő kutatási témámmal.

Ennek köszönhetően találtam rá Alice Gillington (1863–1934) által a XX. század elején gyűjtött gyermekdalok kötetére. Így született meg a *Simply English* hatodik CD-je, a *Rosy Apples: Children's songs of the Southern shires*, amely 2009-ben jelent meg. A lemez több szempontból is egyedülálló volt. Tomi Ótemető utcai otthonában készült, vendégzenészek nélkül, és néhány ritka kivételtől eltekintve (például hogy egyszerre tudjak énekelni és furulyázni) semmilyen technikai trükköt nem alkalmaztunk; ennek eredményeként a hangzás sokkal közelebb áll az élő előadáshoz.

24 „The great triumph of the album, however, (for me anyway), is *Me and My Dawg*, a song learned in Suffolk by Andy, which features acapella in an earlier *Simply English* album. In this version, they have added guitar and fiddle, which enhances the song no end. This is a very well known gypsy poaching song in England, also known as *While Gamekeepers Lie Sleeping and Hares in the Old Plantation*. It is an interesting song in that the poacher is actually successful, whereas in most poaching songs, the poachers come off very badly, incurring prison, transportation and even execution. I have heard many traditional and revival versions of the song, and I have no hesitation in saying that this is the best version of the song that I have ever heard. Overall this is an excellent album which commemorates *Simply English* being in existence for 20 years, and I recommend that you get yourselves a copy.”

A borítót és a kísérőfüzetet Bulcsú tervezte – aki ma már grafikusművészként keresi a kenyerét –, a CD-hez tartozó ismertető szövegeket pedig Andy írta. A fényképeket Csontos Szabolcs készítette, a felvételek a pécsi Mandulás feletti erdei játszótéren készültek. Ezzel a zenekar egy másik visszatérő tematikát is továbbvitt: az első CD, az *A Story So Merry* belső borítóján Andy és Béla látható a Püspökkertben; a fa korláton átsejlik az August Šenoa Klub külső falán lévő fülke Szent György és a Sárkány ábrázolásával – Anglia védőszentjével.

A *Birds of Paradise* borítóján Tomi, Bulcsú és Andy szerepel, a háttér azonban a Gergely család Báthory utcai házának hátsó fala. A *Canakins* borítója látványosan az Erzsébet-kori Globe Színház ábrázolja, ám aki ismeri Pécsét, azonnal felismeri a helyszínt Tettyeként. Végül a *Songs from the Caravan* borítója szintén Bulcsú ötletes munkája: egy cigánykaravánt ábrázol, amely alatt Flossie, a fiam *félpintes termetű* pulija jelenik meg elképesztően felnagyítva.

A korai hangfelvételek borítóin is végigvonuló tematikus ív figyelhető meg. Az első borítót az Apáczai Nevelési Központ Leövey Klára Gimnáziumának rajztanára, Odrobina Tamás készítette, és Andy, valamint Béla alakját egy XVII. századi fametszetbe illesztette be ötletesen. A második borító egy XVIII. századi William Hogarth-féle rézmetszet volt; a harmadik egy viktoriánus (XIX. századi) karácsonyi üdvözlőkártyát idézett; a negyedik pedig a XX. század elejének egy lakóépítészeti részletét ábrázolta. (Ezt követően visszatérünk a XVI. századhoz és a Globe Színházhoz.)

Bár kezdetben nem voltunk tudatában, a zenekar utolsó CD-je, a *Long Grey Beard and a Head That's Bald* egyben Babarci Bulcsú hattyúdala is lett. Bulcsú ekkorra már Budapestre költözött, ám időről időre visszatért (és ma is visszatér) Pécsre, hogy a Bóbita Bábszínházzal dolgozzon. A korábbi felvételekhez hasonlóan ezúttal is Bulcsú készítette a borítót. A cím az egyik dal, a *Ye Mar'ners All* egyik sorából származik: „I've a long grey beard and a head that's bald” („Hosszú, ősz szakállam van, és kopasz a fejem”). A hosszú, ősz szakáll Andy arcszörzetére, a kopasz fej pedig Zsombi hajhiányára utal. Bulcsú – némiképp prófétai módon – saját alkotásának alsó részén „megbújva” jelenik meg.

Ez a lemez egyben a CD-formátum végét is jelentette nemcsak a zenekar, hanem a legtöbb magyar együttes számára is, mivel egy új világ váratlan gyorsasággal tűnt fel a horizonton, és a CD-k rövid időn belül elavulttá váltak.²⁵ Nagy-Britanniával ellentétben – ahol továbbra is létezik piaca a fizikai hanghordozóknak, akár zenekari honlapokon, akár bizonyos fesztiválokon, sőt az eredeti és újramasztatelt bakelitlemezek új fellendülésével párhuzamosan is –, Magyarország túlnyomórészt a digitális világ felé fordult. Azt is jogosan állít-

25 Ennek korai példája volt a Kaláka Zenebolt kényszerű bezárása Budapest központjában.

hatjuk, hogy a lemezboltok dolgozói már jó ideje elveszítették azokat a készségeket és ismereteket, amelyek a korábbi évtizedekben még természetesek voltak.

Saját CD-iken túl a *Simply English* együttest megkereste Mary Ann Constantine, az Aberystwythi Egyetem oktatója, aki Iolo Morganwg walesi költőről szóló kutatási projektben vett részt, és felkérte a zenekart egy angol nyelvű utcai ballada rögzítésére a rendkívül népszerű *Derry Down* dallamára. Ezt a dallamot korábban már felhasználtuk a *King John and the Abbot of Canterbury*, illetve *The Cobler* című balladákban. A felvétel – ismét – Tomi tettei, Ótemető utcai albrétletében készült.

Az együttes kapcsolata a Bóbita Bábszínházzal szintén régre nyúlik vissza. Andy a The Folk Tone Drum tagjaként már 1995-ben fellépett a bábszínházzal az ír tematikájú *O’Kane és a holttest* című produkcióban, és az előadással – változó összetételű zenészekkel²⁶ – turnéra is indult a társulattal. Később, a szombathelyi Mesebólt Bábszínház fennállásának tizedik évfordulójára Sramó Gábor, a Bóbita Bábszínház igazgatója rendezte meg *Az orcanagyfalvi óriás* első előadásait. A darab egy angol népmesén, a *Skillywidden*-en alapult, amelyet Andy Rouse bocsátott rendelkezésre és fordított le, míg a zenei anyagot a Simply English komponálta, hangszerelte és rögzítette.

Később, miután a Bóbita Bábszínház hosszú ideig használt belvárosi otthonából az egykori DOZSO művelődési központ épületébe költözött – a 2010-es Európa Kulturális Fővárosa program részeként létrehozott új kulturális negyedbe –, Sramó újra műsorra tűzte az előadást. A darab főszereplője, a barátságos óriás különösen jól illeszkedett az új helyszín lényegesen nagyobb színpadához. Az együttes együttműködött a győri Vaskakas Bábszínházzal is, egy Shakespeare-tematikájú produkcióban, valamint egy később megrendezett Halloween-eseményen.²⁷ Már említettem, hogy a Simply English egy óriás Mr. Punch-figurával vonult végig a belvároson a Bábfesztivál Nemzetközi Felnőtt Bábfesztiváljának megnyitó ünnepségén 2010 augusztusában.

1996-ra a brit népzene pécsi jelenléte már annyira elismertté vált, hogy a *The Folk Tone Drum* két felvétele is helyet kapott a *Zenélő Pécs – The Music of Pécs – Musik von Pécs* (DLCD 088) című CD-n. A kiadványon helyi együttesek és zenészek különféle műfajokhoz tartozó felvételei szerepeltek: felnőtt és gyermekcsoportok által előadott komoly hangszeres és kórusmuzsika, népzene, valamint egyéb műfajok képviselői. Feltűnő volt ugyanakkor a népszerűbb és

26 A Folk Tone Drumnak hét tagja volt, ám a színpadon – mind térbeli, mind esztétikai szempontból – csupán négy zenész fért el a három bábjátékos-színész mellett.

27 A Halloween akkoriban még újdonságnak számított Magyarországon, és a felháborodott polgárok sikeresen felléptek egy iskolai halloweeni rendezvény ellen, amelyet a hagyományos magyar, október 31-éhez és november 1-jéhez kapcsolódó megemlékezések megsértésének tekintettek.

„alternatív” műfajok zenei képviseletének hiánya, jóllehet ekkorra a város már több ilyen együttessel is büszkélkedhetett.

Hogy csak egy példát említsünk: a blueszenét játszó PMD (Pécsi Magasfiúk Dalárdája) zenekar – amely hosszú éveken át az Arany Kacsá étteremben működő bluesklub házigazdája volt – az előző évben jelentős sikereket ért el Pécsen kívül is. Amint egy korabeli beszámoló írja: „1995. június 15-én, a 3. *Tatai Jazzkonferencián* adta a PMD és Eb Davis az első közös koncertjét, majd másnap, a – mára Európa-hírű – *Paksi Blues fesztiválon*.”²⁸ Az együttesnek nagyszámú, folyamatosan változó tagja és vendéglőadója volt, köztük az angol dobos, James Foster és az amerikai szaxofonos, a Hosszúhetényben élő Miles White.

A *Zenélő Pécs* CD további hiányossága volt, hogy semmiféle délszláv, illetve roma zenei anyag nem került rá, jóllehet a német hagyományt képviselő Ritter Band szerepelt a válogatáson. Mindent egybevetve meglehetősen szerencsés körülménynek tekinthető, hogy a *The Folk Tone Drum* – amely ekkorra már túl volt pályafutása legaktívabb szakaszán – egyáltalán helyet kapott a „pécsi zene” reprezentációjában.

Húsz évvel később, 2015-ben a város a *Simply English* együttest kitüntette a zenei életben végzett munkájáért.²⁹ Ugyanezen az ünnepségen én magam is hasonló szövegezésű oklevelet kaptam „zenészként”, bár a nevem azon a formán szerepel, amelyet szerzőként használok (Andrew C. Rouse, szemben az Andy Rouse névvel).

A *Simply English* repertoárjának döntő része Anglia déli területeiről származik. Említettem, hogy gyermekkoromban a szüleimmel Gloucestershire-ből Somersetbe, majd Dorsetbe költöztünk, ezt követően London és Essex határvidékére, végül pedig visszatértünk, bár más-más időben, Délnyugat-Angliába – én Devon megyébe, Exeterbe, megszerezni a diplomámat és részt venni az Exeter–Pécs–Eger egy hónapos hallgatói csereprogramban, a szüleim a nyugdíjas éveit tölteni West Somersetben, először Watchetban, ahol később találkoztam Gordon Kidd-del és a West Somerset Morris-táncosokkal. Meglepő módon a népzene iránti aktív érdeklődésem igazán Londonban bontakozott ki, ahol kortársaim közül többen már táncoltak (Chingford Morris, Albion Morris), illetve zenéltek és énekeltek, valamint ahol az iskola biológiatanára, Pete Boyce több tánczenekart is vezetett.

Súlyos mulasztás lenne a brit zenei jelenlét pécsi történetét bemutatni anélkül, hogy ne utalnánk arra a számos vendégre, akik a SPECHEL (Angol–Magyar

28 [https://hu.wikipedia.org/wiki/PMD_\(P%C3%A9csi_Magasfi%C3%BAk_Dal%C3%A1rd%C3%A1ja\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/PMD_(P%C3%A9csi_Magasfi%C3%BAk_Dal%C3%A1rd%C3%A1ja))

29 Az oklevélen 2015. szeptember 23-ai dátummal ez áll: „Pécs Megyei Jogú Város Közgyűlésének Kulturális És Köznevelési Bizottsága szeretettel köszönti 20 éves fennállásának alkalmából a Simply English Zenekar közösségét, és egyben gratulál művészi munkásságához.”

Kulturális Egyesület)³⁰ tevékenysége nyomán léptek fel a városban. Az egyesület az 1990-es évek rövid életű tiszteletbeli brit konzulátusának idején jött létre, és az eredetileg *British Week* (Brit Hét) néven futó rendezvénysorozat szervezése kezdetben meglehetősen esetleges volt, semmiféle átgondolt stratégiát nem követett. Az idő múlásával egyre inkább azt tapasztaltam, hogy évről évre tölem várnak ötleteket és kezdeményezéseket.

Formálisan az eseménysorozat Dr. Páva Zsolt „gyermeke” volt, amely a hivatali időszaka alatt született meg, a megvalósítás azonban ad hoc módon különböző önkormányzati és civil szervezeti struktúrák asztalára került. Ezek közül az utolsó egyre kevésbé bizonyult életképesnek, mivel a szervező egészségi állapota fokozatosan romlott. Egy – ekkorra már polgármesteri tisztséget betöltő – Páva Zsolttal folytatott megbeszélésen megállapodtunk abban, hogy a SPECHEL átveszi a rendezvénysorozat lebonyolítását, az elnevezés *British Week*ről *British Autumn*-re változik, és a polgármesteri hivatal segítséget nyújt a források biztosításában. Abban is konszenzus született, hogy a továbbiakban nem költenek pénzt drága fogadásokra, hanem a rendelkezésre álló összegeket teljes egészében magukra a kulturális programokra fordítják.

Az új struktúra jóval nagyobb szervezési rugalmasságot biztosított, különösen a külföldi vendégek meghívása terén. Figyelembe véve személyes kapcsolatrendszeremet a folklóri világban – előadók és kutatók egyaránt –, valamint az oktatás területén szerzett több évtizedes tapasztalatomat, egyértelmű volt, hogy vendégeim túlnyomó többsége ezekből a körökből fog kikerülni.

Amióta a SPECHEL átvette a *British Autumn* rendezvénysorozat szervezését, a meghívott vendégek között a következők szerepeltek:

- *Martin és Shan Graebe*, énekesek. Martin nemzetközileg elismert kutatója a viktoriánus kori gyűjtő, szerző, nyelvész és sokoldalú polihisztor, Sabine Baring-Gould életművének; erről 2011-ben előadást tartott a Pécsi Tudományegyetemen. Előadása, valamint a házaspár 2022-es koncertje Ralph Vaughan Williams népdalgyűjtő tevékenységéről szintén nagy sikert aratott, akárcsak látogatásuk a szigetvári Zrínyi Gimnáziumban.
- *Ruth Keggin*, a Man-szigetről származó énekesnő. Egy újabb kiemelkedően sikeres egyetemi előadás előadója.
- *Vic Gammon*, hagyományos énekes és a Newcastle-i Egyetem népzenei tanszékének oktatója.
- *Sam Lee*, díjnyertes énekes és rádiós műsorvezető.

30 A mozaikszót a *Society for the Popularisation of English Culture and of Hungarian Culture in the English Language Medium* elnevezés kezdetbetűi adják – ez igencsak körülményes elnevezés.

- *Jess Smith*, skót vándor (traveller), író, énekes és táncos.
- *Chris Foster*, Somerset egyik vezető gitárosa és énekes.
- *Steafan Hannigan*, az ír és brit duda- és penny whistle-verseny győztese.
- *Pete Ingram*, roma hajlítottsátor-építő, múzeumalapító, énekes, író és szteptáncos. Rendkívül megható élmény volt Gwilym Davies-szel közös látogatása a Gandhi Gimnáziumban, ahol angol és magyar cigány dalok és táncok cseréje zajlott. Pete a Simply English Gloucestershire és Walthamstow közötti turnéja során otthonában és múzeumában is vendégül látta az együttest.
- *Keith Kendrick*, shanty-énekes, és *Sylvia Needham*, folkduóként fellépő zenészek. Saját falusi folkklubjukban koncertet szerveztek, valamint második turnénkon együtt léptek fel velünk Rugby városában, a *The Squirrel* nevű helyszínen.
- *Gwilym Davies*, Gloucestershire-i népdalgyűjtő és archivista, néptánczenei muzsikus és énekes. Vendégül látta a *Simply English* együttest, és elvitt bennünket saját gloucestershire-i folkdal-klubjába.
- *The English Fiddle*, devonshire-i hegedűduó és közművelődési szakemberek. A WREN központjában tett turnénk során ismét találkoztunk velük.
- *Andy Cronshaw*, több hangszeren játszó zenész, kiterjedt elektronikus felszereléssel. Emlékezetes szabadtéri koncertet adott a Várárookban, amelyet majdnem megghiúsított hangszereinek késedelmes megérkezése a repülőjáráttal. Végül egy hirtelen felhőszakadás vetett véget az eseménynek. Jelen volt a *Simply English* walthamstow-i koncertjén is.
- *Dave Townsend*, énekes, szerző, a *West Gallery* és számos más formáció vezetője. Fesztiválfellépést biztosított a *Simply English* számára, valamint egy magyar népzeneről szóló műhelyfoglalkozást is szervezett, amelyet Horváth Zsombor vezetett Babarci Bulcsú közreműködésével.
- *Marilyn Tucker*, devonshire-i énekesnő és zenei nevelő, a WREN Music tulajdonosa, aki az okehamptoni otthonukban szervezett közös zenélést a *Simply English* számára.
- És még sokan mások.

Mindannyian felléptek Pécs különböző helyszínein; sokan tartottak előadásokat a Pécsi Tudományegyetemen, mások pedig közép- és általános iskolákat látogattak meg Pécsen, Szigetváron és Villányban. Többen pécsi fellépéseik nyomán a Kaláka Fesztiválokon is megjelentek Budapesten (Foster) és Diósgyőrben (Foster, Kendrick), valamint Szekszárdon (English Fiddle) és Pécsváradon (Foster). Sam Lee pécsi önálló estjét követően Budapesten csatlakozott zenekarához, s a MŰPA-ban adott lenyűgöző koncertet.

A Simply English is sokat profitált mindebből, hiszen kiváltságos helyzetben volt, hogy számos alkalommal együtt léphetett színpadra ezekkel a vendégekkel. Az együttest Anglia különböző városaiba is meghívták fellépni (London, Watchet, Okehampton, Rugby, Derbyshire), egy Németországon keresztül vezetű útvonalon megvalósuló koncerttel kiegészítve. Az együttes fellépett továbbá Brüsszelben, a szlovákiai Alsószeliben, a romániai Craiovai Nemzetközi Shakespeare Fesztiválon, a Grazi Egyetemen, a Szabadkai Fesztiválon, valamint többször Zágrábban is.

Így kijelenthető, hogy az elműlt ötven évben nemcsak az angol népzene volt jelen Pécssett, hanem az is, hogy Pécsset maga az angol népzene képviselte külföldön, amikor az együttes határon túl lépett fel. Bár szigorúan véve sem a Simply English, sem – hasonlóképpen – a The Folk Tone Drum soha nem volt teljes egészében „pécsi” együttes, hiszen tagjai részben másutt éltek, mégis itt kezdődött a történetük.

A Simply English esetében mindmáig elmondható, hogy az együttes Magyarországon egyedülálló módon ad elő angol népzénét, music hall-dalokat és középkori zenét, valamint utcai balladákat. Küldetésük változatlanul az, hogy megmutassák: olykor az angoloké a dal, míg az íreké az esernyű és az aktatáska.

Számos intézmény tett sokat a brit zene népszerűsítéséért Pécssett: a The Folk Tone Drum ingyenes próbalehetőséget kapott a DOZSÓ-ban; a Dominikánus Ház rendszeres folkestjei között brit tematikájú estek is szerepeltek; a Folknepok programjában rendszeresen megjelent Andy szólistaként, valamint a The Folk Tone Drum és annak előzménye, a Gabriel's Hat, majd később a Simply English is. Egy egészségesen működű, sokszínű városi médiakörnyezet időszakában valamennyi rádió- és televíziócsatorna készségesen megnyitotta kapuit az együttesek előtt – még ha nem is ritkán összekeverve az „angol”, „brit” és „ír” megjelöléseket.

Az oktatás területén az együtteseknek – különösen a Simply Englishnek – több pécsi, valamint más baranyai iskolában is teret biztosítottak. A zene emellett szervesen beépűlt Pécs vendéglátóipari kultúrájába is (kocsmák, pubok). Ennek a zenei életnek egy újabb, rendkívűl élénk eleme Horváth Zsombor tartó munkája az orfűi Malomműzeumban, ahol nyári zenei táborok és koncertek működnek, és amelyek elsősorban kelta zenét játszó előadókat hívnak meg Európa számos pontjáról – Franciaország Bretagne tartományától egészen Ausztriáig.

Nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy Pécs az otthona Patkós Richárdnak, a világ egyik vezetű *uilleann pipe*-készítű mesterének. Ez a hangszer, az ír dudu előbb a *Riverdance* révén vált nemzetközileg ismertté, majd később A *hobbit* című filmtrilógiában. A Patkós-féle dudu szerepelt is a trilógia első részének felvételein.

Joggal állítható tehát, hogy az elmúlt ötven év során a Brit-szigetek népzeneje egyre jelentősebb szerepet játszott Pécs zenei örökségében, és számomra megtiszteltetés volt, hogy lehetőséget kaptam mindezt írásban rögzíteni. A téma valójában még ennél is tágabb annál, mint ahogyan itt bemutatásra került. Külön fejezetet érdemelnének például azok az ivóhelyek, ahol az együttesek felléptek, vagy annak bemutatása, miként zajlott e zenék meghonosításának pénzügyi és marketingoldala. Homályos emlékeim szerint egy skót punk-folk-rock zenekar is fellépett a mára lebontott Rák Cafében.

Minden esetleges mulasztásért elnézést kérek, ugyanakkor igyekeztem a lehetőségekhez mérten a lehető legteljesebb és legátfogóbb képet adni, és úgy vélem, hogy az összkép felvázolása sikeresnek mondható.

Fordította Csörsz Rumen István és Szabó Dávid

